

EOC
EUROASIAN
ONLINE
CONFERENCES

ENGLAND CONFERENCE

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON
MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND
EDUCATION**

Google Scholar

zenodo

OpenAIRE

doi digital object
identifier

eoconf.com - from 2024

INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION: a collection scientific works of the International scientific conference – London, England, 2026. Issue 1

Languages of publication: Uzbek, English, Russian, German, Italian, Spanish

The collection consists of scientific research of scientists, graduate students and students who took part in the International Scientific online conference «**INTERNATIONAL CONFERENCE ON MULTIDISCIPLINARY STUDIES AND EDUCATION**». Which took place in London , 2026.

Conference proceedings are recommended for scientists and teachers in higher education establishments. They can be used in education, including the process of post - graduate teaching, preparation for obtain bachelors' and masters' degrees. The review of all articles was accomplished by experts, materials are according to authors copyright. The authors are responsible for content, researches results and errors.

Kompetensiyaviy yondashuv sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish metodikasi

Po'latova Nozimaxon

Qo'qon davlat universiteti Ta'lim va tarbiya nazariyasi(boshlang'ich ta'lim)
yo'nalishi 1-bosqich magistranti

Tayanch tushunchalar: Kompetensiya, kompetensiyaviy yondashuv, mustaqil fikrlash, muammoli o'qitish, loyihaviy faoliyat, tanqidiy fikrlash, ijodiy yondashuv, interfaol metod, o'quv motivatsiyasi.

Zamonaviy ta'lim jarayonida o'quvchining shaxs sifatida shakllanishi, mustaqil fikrlay olishi, ijodiy yondasha bilishi ta'lim tizimining asosiy maqsadiga aylangan. O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi"da ham aynan o'quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirish, uni ijtimoiy hayotda faol ishtirok etuvchi, mustaqil qaror qabul qila oladigan inson sifatida tayyorlash zarurligi ta'kidlanadi. Boshlang'ich ta'lim bosqichi — o'quvchilarda bilishga qiziqish, tafakkur, idrok, tahlil va umumlashtirish kabi intellektual jarayonlar shakllanadigan davrdir. Shu sababli kompetensiyaviy yondashuv asosida ta'limni tashkil etish, o'quvchilarda mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishning eng samarali yo'lidir. Kompetensiya — bu shaxsning ma'lum faoliyatni muvaffaqiyatli amalga oshirishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka va tajriba majmuasidir. Bugungi ta'lim tizimida o'quvchini mustaqil, ijodiy fikrlaydigan shaxs sifatida tarbiyalash muhim vazifa hisoblanadi. Kompetensiyaviy yondashuv nafaqat bilim berishga, balki o'quvchilarda amaliy ko'nikma, tahliliy fikrlash, ijodkorlik va mustaqil qaror qabul qilish qobiliyatini shakllantirishga yo'naltiriladi. Kompetensiyaviy yondashuv – bu tayyor bilimni yodlash emas, balki uni amalda qo'llash, muammolarni tahlil qilish va ijodiy yechim topish qobiliyatini shakllantirishdir. Boshlang'ich ta'limda bu o'quvchilarning individual qobiliyatlarini aniqlash va rivojlantirishga yordam beradi. Kompetensiyaviy yondashuv o'quvchini bilim oluvchi emas, bilim yaratuvchi, ijodiy fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi. Boshlang'ich ta'limda mustaqil fikrlash qobiliyati kelajakda o'quvchining mustaqil o'qish va to'g'ri qaror qabul qilish ko'nikmalarining poydevoridir. Boshlang'ich sinf davri bolalar tafakkurining shakllanishida eng muhim bosqich bo'lib, aynan shu davrda ularning mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish o'qituvchining asosiy vazifasiga aylanadi. Ta'lim jarayonida kompetensiyaviy yondashuv o'quvchini tayyor bilimlarni yodlash emas, balki ularni amalda qo'llash, muammoni mustaqil hal etish, tanqidiy va ijodiy fikrlashga o'rgatishga qaratilgan. Boshlang'ich sinflarda kompetensiyaviy yondashuv quyidagi asosiy yo'nalishlarda namoyon bo'ladi:

- o'quvchining shaxsiy tajribasini faollashtirish;
- mustaqil o'rganish va izlanishga rag'bat berish;
- muammoli vaziyatlarni hal qilish orqali fikrlashni rivojlantirish;
- muloqot, jamoada ishlash, o'z fikrini asoslash malakalarini shakllantirish.

Bu yondashuvning ilmiy asoslari L.S.Vygotskiy, J.Piaje, D.Dyui, A.K.Markova, Sh.Amonov, M.Quronov kabi olimlarning psixologik-pedagogik qarashlariga

tayanadi. Ularning fikricha, o'quv faoliyatida o'quvchining faolligi, refleksiyasi va mustaqil tafakkuri uning shaxsiy rivojlanishining bosh omilidir. Boshlang'ich sinf o'quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyati — bu ularning bilimlarni tahlil qilish, solishtirish, umumlashtirish va xulosa chiqarish ko'nikmalaridir. O'qituvchi o'quvchining "to'g'ri javob"ni aytishiga emas, balki nega aynan shunday fikrga kelganini tahlil qila olishiga e'tibor qaratishi kerak.

Mustaqil fikrlashni rivojlantirishning pedagogik ahamiyati quyidagilarda namoyon bo'ladi:

- o'quvchilarning ijodiy salohiyati ochiladi;
- tanqidiy fikrlash ko'nikmalari mustahkamlanadi;
- o'qishga ichki motivatsiya kuchayadi;
- shaxsiy qaror qabul qilish malakasi shakllanadi.

Bu jarayon o'qituvchidan darslarni faollashtiruvchi metodlar — muammoli o'qitish, klaster, "aqliy hujum", tahliliy suhbat, rolli o'yinlar, loyihaviy faoliyat kabi usullarni qo'llashni talab qiladi. Boshlang'ich ta'limda mustaqil fikrlashni shakllantirishda quyidagi metodik yondashuvlar muhim ahamiyatga ega:

Muammoli o'qitish metodi.

O'quvchilarga muammoli vaziyatlar taklif etilib, ularning yechimini topish jarayonida mustaqil fikrlash rag'batlantiriladi. Masalan: "Agar suv bo'lmasa, hayot qanday o'zgarardi?" yoki "Biror so'zni boshqacha ifoda bilan aytish mumkinmi?" kabi savollar bolalarda tafakkurni faollashtiradi.

Loyihaviy faoliyat. O'quvchilar kichik loyihalar orqali ma'lum mavzuni chuqur o'rganadilar. Bu jarayonda ular rejalashtirish, axborot izlash, tahlil qilish, natijani taqdim etish kabi bosqichlarni mustaqil bajaradilar. Masalan, "Mening oilam – mening qadriyatim" loyihasi bolalarda mustaqil izlanish va ijtimoiy fikrlashni kuchaytiradi.

Tanqidiy fikrlashni rivojlantiruvchi texnologiyalar.

"T-sxema", "Fishbone", "INSERT", "Venn diagrammasi" kabi metodlar o'quvchilarga fikrlarni solishtirish, tahlil qilish va xulosa chiqarish imkonini beradi.

Interfaol muloqot metodlari. Juftlikda va guruhda ishlash, "fikrlar karuseli", "savol-javob aylanmasi" kabi metodlar o'quvchilarni fikr almashishga, o'z qarashlarini himoya qilishga o'rgatadi. Bu esa mustaqil fikr yuritishning tabiiy bosqichidir. O'qituvchi o'quvchilarda mustaqil fikrlashni rivojlantirishda motivator, yo'naltiruvchi va maslahatchi rolini bajaradi. U o'quvchini erkin fikrlashga rag'batlantirishi, har bir javobni qadrlashi, xatolarni o'sish imkoniyati sifatida ko'rsatishi zarur. Psixologik nuqtai nazardan, o'quvchida mustaqil fikrlash qobiliyati ijobiy emotsional muhit, erkin muloqot va o'z fikrini bildirishga bo'lgan ishonch asosida shakllanadi. Shuning uchun dars jarayonida o'qituvchi:

- ishonchli va iliq munosabat o'rnatishi;
- o'quvchini maqtov orqali rag'batlantirishi;
- har bir g'oyani qadrlashi;
- o'quvchini "to'g'ri javob"ga emas, "tahlil"ga yo'naltirishi kerak.

1. Dars boshida “Fikr zanjiri” metodi orqali o‘quvchilardan mavzu bo‘yicha fikrlarni yig‘ish.
2. Matn ustida ishlashda “Nima uchun?”, “Qanday?”, “Agar shunday bo‘lmasa nima bo‘ladi?” kabi savollarni qo‘llash.
3. Har bir mavzudan so‘ng “O‘zimni tekshirdim” kartochkalari orqali o‘quvchining o‘z fikrini baholashini tashkil etish.
4. O‘quvchilarga “O‘zingni jurnalistdek tut” yoki “Men muallif bo‘lsam...” kabi ijodiy topshiriqlar berish. Bu usullar nafaqat o‘quvchilarning bilish faoliyatini faollashtiradi, balki ularning tafakkurini, nutq madaniyatini va ijodiy salohiyatini rivojlantiradi. Kompetensiyaviy yondashuv sharoitida boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining mustaqil fikrlash qobiliyatini rivojlantirish — zamonaviy ta’limning ustuvor vazifasidir. Chunki mustaqil fikrlay oladigan bola — kelajakda mustaqil qaror qabul qiladigan, ijtimoiy mas’uliyatni his etadigan, ijodkor shaxsga aylanadi. Shunday ekan, har bir o‘qituvchi o‘z darsini kompetensiyaviy asosda loyihalab, o‘quvchini bilish faoliyatining markaziga qo‘yishi, uni fikrlash, izlanish va o‘z nuqtai nazarini bildirishga undashi lozim. Faqat shunda biz “bilimli emas, fikrlay oladigan” avlodni tarbiyalay olamiz.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – T.: O‘zbekiston, 2020.
2. “Kadrlar tayyorlash milliy dasturi”. – T.: Sharq, 2021.
3. Amonov Sh. “Boshlang‘ich ta’limda innovatsion pedagogik texnologiyalar”. – T.: Fan va texnologiya, 2018.
4. Quronov M. “Pedagogik mahorat va pedagogik tafakkur asoslari”. – T.: Ilm ziyo, 2019.
5. Vygotskiy L.S. “Pedagogik psixologiya”. – M.: Pedagogika, 1991.
6. Dewey J. “How We Think”. – New York: D.C. Heath & Co., 1933.

